

สถานการณ์ ความรุนแรง จังหวัดชายแดนใต้ ประเทศไทย

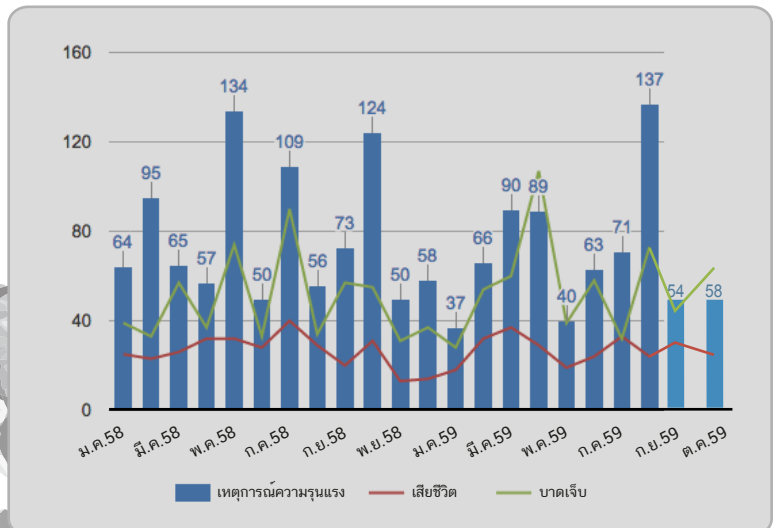
ภาพรวมและสถานการณ์ทั่วไป

เดือนตุลาคม 2559 เหตุการณ์ความรุนแรงยังอยู่ในภาวะความต่อเนื่องจากเดือนที่ผ่านมา และยังคงมีสภาพความแปรปรวนอันเป็นลักษณะที่สำคัญของสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้

สถิติจำนวนเหตุการณ์รวมทั้งผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ในภาพรวม ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2547 จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 (154 เดือน) มีเหตุการณ์ทั้งสิ้น 15,938 เหตุการณ์ ในช่วงนี้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ จำนวน 19,182 ราย โดยแยกเป็นจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 6,770 ราย จำนวนผู้บาดเจ็บ 12,412 ราย กล่าวโดยเฉพาะในห้วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 นี้ มีเหตุการณ์จำนวน 58 ครั้งทำให้มีผู้เสียชีวิต 29 ราย และมีผู้บาดเจ็บ 63 ราย

ความรุนแรงในเดือนตุลาคม

จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง, จำนวนผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บในเดือนตุลาคม

ภาพรวมและสถานการณ์ทั่วไป

สถานการณ์ในเดือนตุลาคมนี้มีนัยสำคัญในสามแง่มุม คือ ด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นพลวัตของสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ ทั้งในด้านปฏิบัติการทางทหารของรัฐต่อกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรง และปฏิบัติการที่เป็นเสมือนการตอบโต้แก่กันของฝ่ายหลัง ทั้งหมดนี้อาจเป็นผลมาจากมาตรการทางยุทธการที่เน้นการควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ให้หยุดนิ่งของฝ่ายรัฐ และความพยายามในการดำรงรักษาจุดมุ่งหมายในการก่อสถานการณ์ความรุนแรงของฝ่ายขบวนการที่เห็นต่างจากรัฐ โดยในเดือนนี้เป็นเดือนที่มีวันสำคัญของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการครบรอบเหตุการณ์ตากใบ (25 ตุลาคม) วันสถาปนากองกำลังติดอาวุธบีอาร์เอ็น (10 ตุลาคม) และวันสถาปนาขบวนการพูโล (12 ตุลาคม) ซึ่งตามปกติทุกปีจะมีการก่อเหตุการณ์ที่แสดงสัญลักษณ์ของวันสำคัญดังกล่าวหากมีสภาพแวดล้อม และโอกาสเอื้ออำนวย

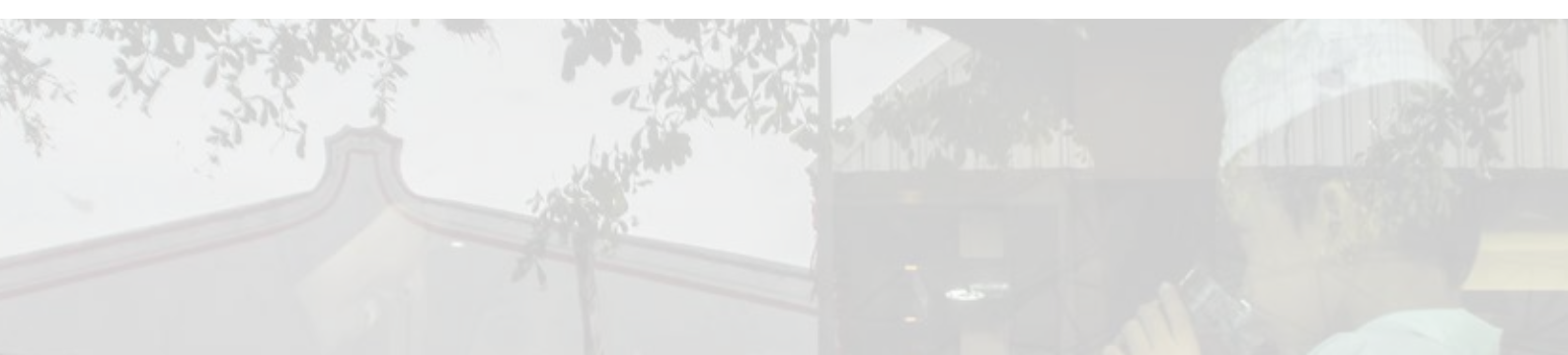
ในอีกด้านหนึ่ง สถานการณ์ความรุนแรงอันไม่แน่นอนก็เป็นผลสะท้อนมาจากความไม่คืบหน้าเท่าที่ควรของการเจรจาพูดคุยสันติภาพ แม้จะมีความพยายามอีกครั้งในการนัดพูดคุยในระดับคณะทำงานเชิงเทคนิค และคณะทำงานเต็มคณะที่มาเลเซียในช่วงปลายเดือนตุลาคม แต่กระบวนการก็ยังอยู่ในจังหวะก้าวที่ชื่องช้าจนเกือบจะถึงขั้นที่ผู้สังเกตการณ์บางฝ่ายเรียกว่า ภาวะแห่งความชะงักงัน (Stalemate) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการพูดคุยกันอย่างลับๆ ถึงเรื่องการร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) เพื่อปกป้องพลเรือนหรือเป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Targets) รวมทั้งความพยายามในการยุติความรุนแรงในบางพื้นที่ แม้การพูดคุยดังกล่าวยังไม่มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมในขณะนี้ แต่ความก้าวหน้าประการหนึ่งในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข คือ การจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานระดับพื้นที่ชุดใหม่ จำนวน 37 คน ในวันที่ 30 ตุลาคม โดยมีสัดส่วนจากส่วนราชการ และตัวแทนภาคประชาสังคมเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้อำนวยอำนวยต่อการพูดคุยสันติสุข

ส่วนมุมมองในภาพใหญ่ ปัจจัยที่ไม่ควรถูกมองข้ามก็คือ พลวัตของสถานการณ์ที่ซับซ้อนและแปรผันในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในช่วงเดือนตุลาคมนี้จะต้องพิจารณาในความสัมพันธ์กับบริบททางการเมือง การปรับนโยบายสาธารณะของรัฐและผลกระทบในทางอ้อมจากสถานการณ์การเมืองในระดับชาติอีกด้วย เหตุการณ์ในระดับชาติที่สำคัญคือการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในวันที่ 13 ตุลาคม ซึ่งยังความเศร้าโศกมาสู่ประชาชนไทยทั่วประเทศ

ในช่วงเวลาระหว่าง 5 - 10 ตุลาคม มีข่าวปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงเผาระวังคาร์บอมบ์ เพราะเกรงมีผู้จะก่อเหตุซึ่งสัญลักษณ์ในช่วงวันสำคัญในระหว่าง 10 - 12 ตุลาคม มีการปูพรมปิดล้อมตรวจค้นในเขตกรุงเทพฯ ตามมาตรการป้องกันการณ์ก่อวินาศกรรม ทำให้มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจากจังหวัดชายแดนใต้มากกว่า 44 คน ทั้งชาย และหญิง ในซอยรามคำแหงซึ่งต่อมา ก็ได้รับการปล่อยตัวไปบางส่วน

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เลขที่ 57/2559 ในการปรับปรุงการบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ชื่อว่า “ผู้แทนพิเศษของรัฐบาล” องค์กรนี้มีภารกิจทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสื่อสารโดยตรงกับนายกรัฐมนตรีเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาที่ล่าช้า ต่อมาในวันที่ 3 ตุลาคม นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งผู้แทนพิเศษรัฐบาล หรือ “กรม.ส่วนหน้า” จำนวน 13 คน โดยมี พล.อ.อุดมเดช สีตบุตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธานความสำคัญขององค์กรที่ตั้งขึ้นใหม่ก็คือ การทำให้เกิดโครงสร้างใหม่ในการประสานงานหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และองค์กรนี้มีอำนาจในทางงบประมาณด้วย ในช่วงเวลาเดือนตุลาคมยังได้มีการเปลี่ยนตัวผู้นำหน่วยงานราชการสำคัญในพื้นที่ตามวาระปกติพร้อมกันทั้งฝ่ายทหาร ปกครอง และตำรวจ อันได้แก่ แม่ทัพภาคที่ 4 ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภาคที่ 4 ส่วนหน้า (พล.ท.ปิยะวัฒน์ นาควานิช) เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นายศุภณัฐสุภินทวิ เนต์) และผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พล.ต.ท.รณศิลป์ ภูสาระ)

นอกจากนี้เหตุการณ์สำคัญในเชิงนโยบายก็คือ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบโครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอหนองจิก (ปัตตานี) สุโหงโกล-ลา (นราธิวาส) และเบตง (ยะลา) และคณะรัฐมนตรียังได้เห็นชอบในหลักการต่อโครงการลงทุนภายใต้โครงการดังกล่าว ในปี 2560-2563 ด้วยกรอบวงเงินประมาณ 5,175.3 ล้านบาทซึ่งจะจัดซื้อสินทรัพย์ประมาณจากเงินงบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นประจำปี 2560 สำหรับโครงการเร่งด่วนที่สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการตั้งแต่ปี 2560 ได้อนุมัติในวงเงิน 1,190.953 ล้านบาทเช่นโครงการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงคมนาคมเป็นต้น นัยสำคัญในเชิงนโยบายต่อสถานการณ์ ก็คือการเร่งใช้นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นกลไกที่สำคัญในมาตรการเอาชนะจิตใจประชาชนตามแนวทางการต่อต้านการก่อความไม่สงบ (Counterinsurgency Approach) ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันเน้นที่หลักการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เอกภาพบูรณาการ และเน้นที่การบัญชาการและการควบคุม (Command and Control) กล่าวในแง่นี้ รัฐบาลไทยได้ทุ่มเททรัพยากรรวมทั้งกำลังคน และงบประมาณเป็นอย่างมาก เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะในปีงบประมาณ 2560 คาดว่ายอดงบประมาณแผ่นดินในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้พุ่งสูงขึ้นอีกเป็นประวัติการณ์ นับเป็นมูลค่ามากกว่า 35,000 ล้านบาท

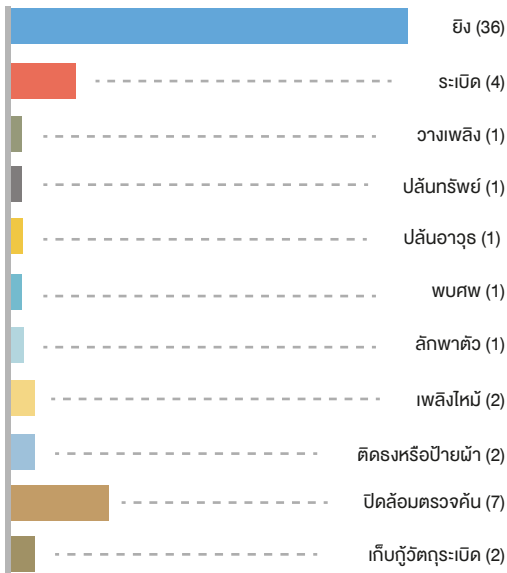

ข้อสังเกตและแนวโน้ม

ในเดือนตุลาคมมีเหตุการณ์ทั้งหมด 58 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการยิงจำนวน 36 ครั้ง ใช้ระเบิด 4 ครั้ง เก็บทุระเบิด 2 ครั้ง เกิดเพลิงไหม้ 2 ครั้ง นำสังเกตว่ามีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปิดล้อมตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง 7 ครั้ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างสำคัญกับเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนี้อาจตั้งข้อสังเกตต่อสถานการณ์ในเดือนนี้ได้ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง

เหตุการณ์ความไม่สงบในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 มีจำนวน 58 เหตุการณ์ความถี่สูงกว่าเหตุการณ์ในเดือนกันยายนเล็กน้อยซึ่งถือว่าไม่มีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาจากการกระจายตัวของเหตุการณ์ในพื้นที่กลับพบว่า มีลักษณะการกระจายไปทั่ว และหลายเหตุการณ์มีจุดเรียกความสนใจสูง เช่น ในกรณีการระเบิดที่ตลาดใต้รุ่งในเมืองปัตตานี [ภาพประกอบ 1]

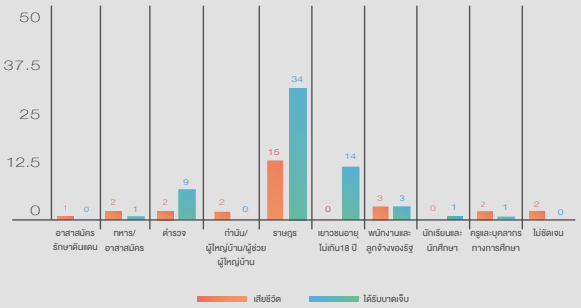
ประการที่สอง

เหตุการณ์หลายครั้งในเดือนตุลาคมเป็นการยิง และเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเป้าหมายอ่อนหรือพลเรือน ในขณะที่ไม่พบการสูญเสียชีวิตของทหารและตำรวจเลยในเดือนนี้ นอกจากนี้ แม้เหตุการณ์หลายกรณีจะยังไม่สามารถหาสาเหตุที่เป็นรูปธรรมได้ แต่เห็นได้ชัดว่ามีแนวโน้มปฏิบัติการความรุนแรงที่สามารถเชื่อมโยงเหตุปัจจัยไปกับการปฏิบัติการปิดล้อมตรวจค้นและการทำวิสามัญฆาตกรรมต่อกลุ่มผู้ต้องสงสัยว่ามีความผิดในคดีความมั่นคง และการก่อเหตุความรุนแรงก่อนหน้านี้ ผลสะท้อน

ที่ตามมาจะเกิดห่วงโซ่ปฏิบัติการตอบโต้ที่รุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่มุ่งต่อเป้าหมายที่อ่อนแอ และกลุ่มชาวไทยพุทธหลังจากที่สมาชิกของขบวนการถูกสังหารจากเจ้าหน้าที่

[ภาพประกอบ 2]

เหยื่อของความรุนแรงในเดือนตุลาคม 2559

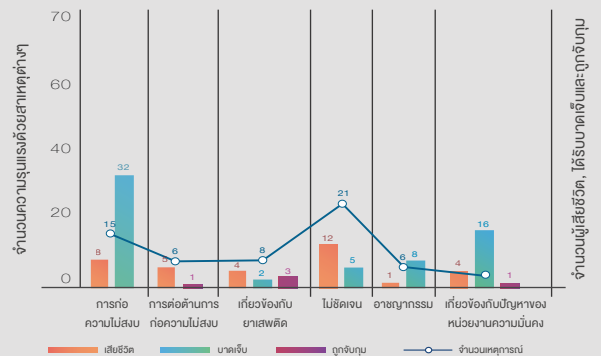

ประการที่สาม

เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดในเดือนตุลาคม ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบประมาณร้อยละ 40 ซึ่งรวมไปถึงปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบของเจ้าหน้าที่ ส่วนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม และยาเสพติดรวมกันมีประมาณร้อยละ 24 โดยส่วนที่ยังไม่ชัดเจนมีประมาณร้อยละ 36 สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุที่สำคัญที่สุดเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ และปฏิบัติการการต่อต้านการก่อความไม่สงบของเจ้าหน้าที่อยู่

[ภาพประกอบ 3]

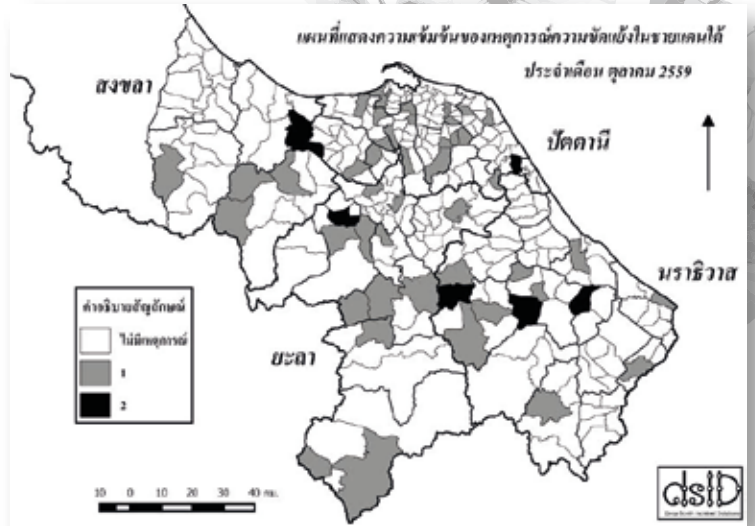
สาเหตุและผลกระทบ

ประการที่สี่

แม้จะมีแนวโน้มของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาอย่างสันติ ซึ่งส่งผลให้เส้นความรุนแรงตกลงตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปี 2559 แรงกดดันภายใน ทำให้แนวโน้มความรุนแรงลดลง และมีลักษณะแกว่งไกวไม่แน่นอนไปพร้อมกับ ตัวอย่างโรทีตามหากพิจารณาจากเส้นสมมุติสมการถดถอยแบบพหุนาม ที่ไม่เป็นเส้นตรง เราจะเห็นแนวโน้มเชิงเส้นที่ลดต่ำลงจากปี 2547 - 2559 ในขณะที่เส้นนี้มีความคงที่แต่ก็ดูเหมือนว่าจะมีทิศทางที่ไม่ลดลงในช่วงสองสามเดือนที่ผ่านมา ระดับของความรุนแรงถูกผ่อนโดยพลังทางสังคมหลายอย่างจากข้างล่าง ซึ่งก่อตัวขึ้นภายในสังคมรวมทั้งมาตรการทางทหารของฝ่ายรัฐ กระบวนการทาง นโยบายกระบวนการทางการเมือง เช่น การพูดคุยสันติภาพ เป็นต้น ทั้งๆที่ปัจจัย ภายในต่างๆทำให้เส้นความรุนแรงคงที่ไม่สูงขึ้นแต่ในบางช่วงก็จะถูกดันให้สูงขึ้น จากพลังของความรุนแรงภายในได้เช่นกัน

[ภาพประกอบ 4]

ข้อเสนอแนะ

สิ่งที่ควรทำให้เกิดขึ้น คือ กระบวนการสันติภาพที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนทุกฝ่าย (Inclusive Peace Processes) ทุกฝ่ายในสังคมต้องยอมรับกระบวนการ สันติภาพ/สันติสุขได้ ซึ่งหมายความว่า การพูดคุยอย่างสันติจะต้องเกิดขึ้นจริง มีผลความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรมจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด (Stakeholders) ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือ การเผยแพร่ของประกาศการปรับโครงสร้างภายใน ของขบวนการบิฮาร์เอินในวันที่ 28 กันยายน ซึ่งใกล้เคียงกับช่วงเวลาของการ ประกาศจัดตั้งคณะผู้แทนพิเศษของรัฐบาลหรือ “กรม.ส่วนหน้า” ของรัฐบาลใน วันที่ 1 ตุลาคม หลังจากนั้นก็มี การประกาศโครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อมาก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานระดับพื้นที่

(สร.3) จำนวน 37 คนโดยกอ.รมน.ภาค4สน. ในวันที่ 30 ตุลาคม และที่ น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ ความพยายามในการตกลงเรื่องการสร้างเขตพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) ขึ้นในที่ประชุมระหว่างคณะพูดคุยฝ่ายทางการไทย และมาราปาตานี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ซึ่งบังเอิญเป็นวันครบรอบเหตุการณ์ตากใบ แม้พลวัตของ เหตุการณ์ความรุนแรงในสนามความขัดแย้งยังคงไม่ยุติและกำลังมีสภาวะที่ ผกผันในบางช่วงเวลา แต่หลายฝ่ายก็ยังพยายามที่จะหันหน้าเข้าหากัน ข้อเสนอ ของภาคประชาสังคมถูกรับฟังมากขึ้นจากคู่ขัดแย้งไปพร้อมๆกับการเพิ่ม การยอมรับถึงความจำเป็นของพื้นที่กลางที่เป็นอิสระมากยิ่งขึ้นจากทุกฝ่ายนั้นถือ เป็นสัญญาณเชิงบวกต่อการสร้างสันติภาพในเวลา

Deep South Update จัดทำโดย:

คุณ- Deep South Incident Database team.

เรียบเรียงโดย: ศรีสมภพ จิตรภรณ์ศรี และ รอมฎอน ปันจอร์

สถิติโดย: สุภาภรณ์ พนิสนาชี

แผนที่โดย: นิชลมา กูเซิง

ออกแบบโดย: ศันสนีย์ จิโรจน์มนตรี

ภาพถ่ายโดย: ชัยรัตน์ จิโรจน์มนตรี

ข้อมูลทั้งหมดจากฐานข้อมูล Deep South Incident Database

รายงานนี้ได้รับทุนจาก: มูลนิธิเอเชีย

Deep South Incident Database

ตู้ ปณ.6 ปณ.ฝ.สุระมิเล

อำเภอเมืองปัตตานี 94001 ประเทศไทย

ต้องการสมัครรับ Deep South Update กรุณาติดต่ออีเมล

info@deepsouthdata.org

www.deepsouthwatch.org/dsid

ฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ (DSID) เป็นโครงการภายใต้การจัดการ และประสานงานโดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

